

INTEL·LIGÈNCIA URBANA PER LA RECONSTRUCCIÓ D'UCRAÏNA

Agustí Fernández de Losada Passols, investigador sènior i director del Programa Ciutats Globals de CIDOB

La guerra té una forta dimensió urbana. Com s'està posant de manifest a Ucraïna, les ciutats són objectius de primer ordre de les forces russes, que les ataquen per la seva condició de seu de l'activitat política, econòmica, social i cultural del país. Quan la guerra acabi, caldrà tota la intel·ligència urbana per afrontar una reconstrucció que garanteixi la seguretat humana i que Ucraïna no esdevingui un nou estat fallit.

749

GENER
2023

Encara que operen en els marges del mapa simbòlic d'actors, les ciutats juguen un paper que no pot ser obviat en els conflictes. Com s'està posant de manifest durant la invasió russa d'Ucraïna, tant la guerra, com la pau, té una forta dimensió urbana. Els centres urbans, així com els líders locals, s'han convertit en objectius prioritaris de les forces d'ocupació. Davant aquesta realitat, el municipalisme internacional s'ha organitzat reclamant la resolució immediata i pacífica del conflicte. Ho ha fet articulant mostres de solidaritat efectiva amb les ciutats ucraïneses i amb els milers de desplaçats i refugiats que fugen a la recerca d'un lloc segur. Però quan la guerra acabi, caldrà desplegar tota la intel·ligència urbana per garantir que la ciutadania pugui reprendre la vida en condicions de seguretat, amb tots els seus drets coberts. Les ciutats haurien d'estar en la primera línia del procés de reconstrucció.

Efectivament, les ciutats són objectius de primer ordre en els conflictes armats. Les imatges de destrucció a Jarson, Odesa o Kyiv en són testimoni; com ho van ser les de Barcelona durant la Guerra Civil, Rotterdam o Hiroshima durant la Segona Guerra Mundial, o les d'Alep o Gaza més recentment. Són objectiu per la seva condició d'espais d'aglomeració de l'activitat política, econòmica, social i cultural. Perquè allotgen seus, infraestructures crítiques, projectes científics, intel·ligència i informació. Perquè ofereixen espai de refugi i seguretat. Perquè són, en definitiva, peces clau en la identitat i en el prestigi nacional. Mirar de destruir-les, arribar —com han fet les tropes russes— a segrestar alcaldes i líders locals, va directament contra la seva capacitat de resistència.

Davant la barbàrie, a Ucraïna, com en el seu moment a Bòsnia i encara avui a Palestina, les ciutats estan donant mostres d'un compromís infrangible amb la pau i la protecció dels drets humans. Ho fan per la via declarativa, posicionant-se políticament exigint la resolució pacífica del conflicte. També per la dels fets, coordinant la seva ajuda, mitjançant xarxes com Eurocities o el Pacte de les Ciutats Lliures, perquè arribi directament a on

CIDOB **50**
years
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS

Aquest article va ser publicat prèviament per Fundipau.

ha d'arribar: des de material mèdic, aliments o roba, passant per camions de bombers, generadors elèctrics o autobusos, fins a material i experts per preservar el patrimoni històric i cultural malmès pels atacs. I ho fan també acollint als milers de refugiats que han hagut de fugir, garantint necessitats bàsiques per a la vida, com l'habitatge, l'escola pels infants, la salut o la feina.

Però si transcendim la realitat més immediata i posem la mirada en el futur proper, el paper de les ciutats també hauria de ser determinant per garantir una reconstrucció que posi les persones, els seus drets i aspiracions, en el centre. Com s'ha vist en altres conflictes com a l'Iraq o a l'Afganistan, la mobilització de grans paquets financers que serveixen per abordar grans inversions estructurals no garanteix ni el benestar, ni la cohesió social ni la prosperitat. En tot cas, el risc de caure en escenaris d'inseguretat crònica, desigualtats i corrupció és molt elevat.

No deixa de ser simptomàtic i contradictori que les dues principals conferències internacionals que ja s'han celebrat per abordar la recuperació i la reconstrucció d'Ucraïna, a Lugano i Berlín, no hagin comptat amb les ciutats.

Com apuntava recentment la politòloga germano-americana Cathryn Clüver Ashbrook, la reconstrucció d'Ucraïna requerirà grans dosis d'intel·ligència urbana. Intel·ligència per posar sobre la taula solucions en àmbits crítics com la rehabilitació i construcció d'habitatges, la seguretat energètica i alimentària, la seguretat ciutadana, l'abastiment d'aigua i el sanejament, el transport públic, la digitalització, la dinamització econòmica i comercial, o l'educació i la cultura. Per contribuir, igualment, a que les ciutats ucraïneses i les persones que les habiten puguin liderar la seva pròpia reconstrucció, alineant-se amb els compromisos climàtics, apostant per la cohesió social i el benestar, recosint el teixit social i productiu. En aquest context, el coneixement acumulat per les ciutats europees i de la resta del món pot ser clau, i la diplomàcia municipal, el millor canal per a posar-lo a disposició.

No deixa de ser simptomàtic i contradictori, però, que les dues principals conferències internacionals que ja s'han celebrat per abordar la recuperació i la reconstrucció d'Ucraïna, a Lugano i Berlín, no hagin comptat amb les ciutats. Malgrat que en una entrevista recent amb el president d'Eurocities i alcalde de Florència, Dario Nardella, la presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, feia èmfasi en la rellevància de les aportacions urbanes, la realitat és que la participació de líders locals i experts en polítiques urbanes segueix essent perifèrica en un escenari monopolitzat pels governs nacionals. De fet, l'agenda de la Conferència de Berlín organitzada per la presidència alemanya del G7 i la Comissió Europea obre la porta al sector privat, la societat civil i el món de la recerca; però no encoratja de forma explícita la participació de les ciutats malgrat la dimensió urbana de bona part dels reptes que estan sobre la taula.

Revertir aquesta contradicció, que es dona de forma massa reiterada en l'escenari de les relacions internacionals i la geopolítica, passa perquè les ciutats capitalitzin les solucions que poden aportar i posin en valor la seva especificitat; perquè siguin capaces de reforçar les aliances amb altres actors clau com els propis governs nacionals, els organismes multilaterals, les organitzacions de la societat civil, l'acadèmia o el sector privat; i perfilin de manera més estratègica les seves iniciatives de diplomàcia municipal desplegant tot el seu potencial com a política pública.

Però passa també perquè els governs nacionals i els organismes multilaterals com la Unió Europea prenguin consciència de que ja no operen sols en el tauler de la geopolítica; que assumeixin que bona part de les solucions que cal posar sobre la taula perquè conflictes com el d'Ucraïna no derivin en estats fallits assentats en territoris hostils, passen per garantir el contracte social i el sistema de drets, que la ciutadania pugui viure de forma segura i amb accés a serveis públics de qualitat. Cal, en definitiva, que entenguin que les competències, les capacitats i el coneixement per assegurar tot això estan, en la majoria dels contextos, en mans dels governs i els actors que operen en les ciutats. Fent-ho donarien una molt bona mostra d'intel·ligència col·lectiva.